

NAVIKE KORIŠTENJA DRUŠTVENIH MREŽA STUDENATA PRIMALJSTVA I SESTRINSTVA FAKULTETA ZDRAVSTVENIH STUDIJA: rad s istraživanjem

Parić, Tea

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Health Studies / Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:184:749893>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Health Studies - FHSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FAKULTET ZDRAVSTVENIH STUDIJA
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ
PRIMALJSTVO

Tea Parić

NAVIKE KORIŠTENJA DRUŠTVENIH MREŽA STUDENATA
PRIMALJSTVA I SESTRINSTVA FAKULTETA ZDRAVSTVENIH STUDIJA: rad
s istraživanjem
Završni rad

Rijeka, 2022.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HEALTH STUDIES
UNDERGRADUATE PROFESSIONAL STUDY OF MIDWIFERY

Tea Parić

SOCIAL MEDIA USE HABITS AMONGST MIDWIFERY AND NURSING
STUDENTS OF FACULTY OF HEALTH STUDIES: research
Bachelor thesis

Rijeka, 2022.

Mentor rada: Magdalena Kurbanović, univ. bacc. Obs., mag. med. techn., IBCLC

Završni rad obranjen dana 11.11.2022 na Fakultetu zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci,
pred povjerenstvom u sastavu:

1. Dr. sc. Deana Švaljug, prof. rehab.

2. Helena Štrucelj, dipl. psih. prof.

3. Magdalena Kurbanović, univ. bacc. obs., mag. med. techn.

Izvešće o provedenoj provjeri izvornosti studentskog rada

Opći podatci o studentu:

Sastavnica	Fakultet zdravstvenih studija
Studij	Preddiplomski stručni studij Primaljstvo
Vrsta studentskog rada	Završni rad
Ime i prezime studenta	Tea Parić
JMBAG	0351009005

Podatci o radu studenta:

Naslov rada	Navike korištenja društvenih mreža studenata primaljstva i sestrinstva Fakulteta zdravstvenih studija: rad s istraživanjem
Ime i prezime mentora	Magdalena Kurbanović
Datum predaje rada	25.10.2022.
Identifikacijski br. podneska	1940324152
Datum provjere rada	31.10.2022.
Ime datoteke	Tea_Pari__Zavrzni_rad.docx
Veličina datoteke	156.04K
Broj znakova	53077
Broj riječi	8542
Broj stranica	42

Podudarnost studentskog rada:

Podudarnost (%)	8%
-----------------	----

Izjava mentora o izvornosti studentskog rada

Mišljenje mentora	Rad zadovoljava uvjete izvornosti
Datum izdavanja mišljenja	31.10.2022.
Rad zadovoljava uvjete izvornosti	☒ XDA
Rad ne zadovoljava uvjete izvornosti	☐
Obrazloženje mentora (po potrebi dodati zasebno)	

Datum

31.10.2022.

Potpis mentora

Magdalena Kurbanović

Sadržaj:

S A Ž E T A K

A B S T R A C T

1. UVOD	1
1.1. Društvene mreže	3
1.1.1. Povijest društvenih mreža	3
1.2. Društvene mreže i mladi	4
1.1.2. Interakcija studenata putem društvenih mreža	5
1.2. Prednosti i nedostaci društvenih mreža	7
1.4. Društvene mreže i mladi tijekom pandemije Covid – 19	9
1.5. Upotreba društvenih mreža u prenošenju zdravstvenih informacija	10
1.6. Društvene mreže i zdravstveni djelatnici	12
2. CILJEVI I HIPOTEZE	15
3. ISPITANICI (MATERIJALI) I METODE	16
3.1. Ispitanici/materijali	16
3.2. Postupak i instrumentarij	16
3.3. Statistička obrada podataka	17
3.4. Etički aspekti istraživanja	17
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	18
5. RASPRAVA	26
6. ZAKLJUČAK	29
7. LITERATURA	31
PRIVITCI	35
KRATAK ŽIVOTOPIS	37

SAŽETAK

Društvene su mreže platforma preko koje se korisnici mogu povezivati i izmjenjivati poruke ili razne sadržaje. Vrlo su popularne diljem svijeta, pogotovo kod mladih ljudi, pa tako i studenata sestrinstva i primaljstva, što može postati problem zbog potencijalno rizičnog ponašanja i objava, a koje mogu utjecati na profesionalni život studenata.

Cilj istraživanja je ispitati navike korištenja društvenih mreža studenata primaljstva i sestrinstva Fakulteta zdravstvenih studija. Ispitanici su bili studenti preddiplomskog i diplomskog studija primaljstva i sestrinstva Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci. Istraživanje je provedeno putem interneta, u lipnju 2022. godine, upotrebom upitnika izrađenog za potrebe ovog istraživanja. U istraživanju je sudjelovalo 106 ispitanika.

Rezultati su pokazali da najviše ispitanika koristi Instagram i to njih 88,7%. Kao razlog korištenja društvenih mreža najviše je ispitanika navelo gledanje zabavnih sadržaja. Na pitanje koriste li društvene mreže u svrhu dijeljenja stručne literature podjednak broj studenata je odgovorio s „da“ i „ne“. Većina ispitanika navela je da se putem društvenih mreža nisu povezivali s pacijentima, njih 70,8%.

Korištenje društvenih mreža postalo je sastavni dio života mnogih studenata jer im pruža veću slobodu komunikacije i dostupnost sadržaja te otvara svijet različitih mogućnosti, posebice u smjeru istraživanja. No osim prednosti, korištenje društvenih mreža krije i potencijalne rizike, posebice u profesionalnom okruženju, stoga je nužno razviti smjernice o upotrebi društvenih mreža u kontekstu kliničke nastave studenata zdravstvenih usmjerenja.

Ključne riječi: društvene mreže, digitalna tehnologija, primaljstvo, sestrinstvo, komunikacija, studenti.

ABSTRACT

Social networks are platforms through which users can contact each other and share messages or various content. They enjoy great popularity worldwide, especially among young people, including nursing and midwifery students, which can become a problem due to potentially risky behaviours and posts that can affect students' professional lives.

The aim of the research is to examine the social networking habits of midwifery and nursing students at the Faculty of Health Studies. The respondents were midwifery and nursing students at the Faculty of Health Studies, University of Rijeka. The research was conducted online in June 2022, using a questionnaire created specifically for this research. 106 respondents participated in the research.

The results showed that most respondents use Instagram, 88,7% of them. The reason given by the majority of respondents for using social networks was watching entertainment content. When asked if they use social networks for sharing professional literature, an equal number of students answered "yes" and "no". Most respondents (70,8%) indicated that they do not socialise with patients via social networks.

The use of social networks has become an integral part of many students' lives, offering them greater freedom in communication and availability of content, and opening up a world of different opportunities, especially towards research. However, in addition to the benefits, the use of social networks also carries potential risks, especially in a professional environment. Therefore, it is necessary to develop guidelines for the use of social networks in the context of clinical teaching of healthcare students.

Keywords: social media, digital technology, midwifery, nursing, communication, students.

1. UVOD

Razvoj društvenih mreža i digitalne tehnologije danas je veoma ubrzan, gotovo svakodnevno smo svjedoci nastanka novih aplikacija i tehnoloških rješenja, a čini se da će se tako i nastaviti (1). Pojam društvene mreže se koristi kao zajednički naziv za online alate, web stranice i aplikacije koje korisnicima omogućuju dijeljenje informacija, mišljenja i interesa. Iako su društvene mreže uvelike olakšale život, imaju i negativne učinke, kao što su gubitak vremena i zanimanja za aktivnosti izvan interneta. Nadalje, pojedine informacije koje se mogu naći na njima su neformalne, manjkave i neakreditirane te njihovim korištenjem mogu nastati razni problemi (2).

Jedno od novijih istraživanja pokazalo je da se adolescentima povećava razina anksioznosti i depresije zbog društvenih mreža uz koje su bili emocionalno vezani. Najnoviji čimbenici koji negativno utječu na mentalno zdravlje jesu pametni telefoni, internet, digitalne igre i platforme društvenih mreža. Prekomjerna upotreba društvenih mreža može uzrokovati poteškoće s fokusiranjem, stres, anksioznost, te u krajnjem slučaju i depresiju.

S druge strane, upotreba društvenih mreža može imati pozitivne učinke na mentalno zdravlje adolescenata. Adolescenti kojima nedostaju društvene vještine mogu poboljšati samopouzdanje kao rezultat pozitivnih povratnih informacija za komunikaciju koja se odvija na društvenim mrežama. Upotreba društvenih mreža, s vremenom, može povećati empatiju, tj. sposobnost uvažavanja tuđih osjećaja i izražavanja vlastitih osjećaja (3).

Četiri od pet osoba u današnje vrijeme koristi društvene mreže (4). Jedan od četiri liječnika dnevno koristi društvene mreže u potrazi za medicinskim informacijama (5). Svrha društvenih mreža je dijeljenje i stvaranje sadržaja u interaktivnom okruženju.

Taj se koncept pokazao korisnim i među studentima raznih studija (4). Društvene mreže pomažu u obrazovanju medicinskih sestara i primalja, a studenti ga koriste za pristup informacijama i obrazovnim resursima. Računala i mobilni uređaji mogu olakšati učenje, omogućavajući studentima i profesorima interakciju na inovativne i zanimljivije načine (6). Studenti primaljstva i sestrinstva najčešće koriste Instagram platformu društvenih mreža te imaju pozitivne stavove o društvenim mrežama (2).

Društvene mreže također mijenjaju komunikaciju između pojedinaca i zdravstvenih organizacija. Opća javnost, pacijenti i zdravstveni djelatnici, među njima i studenti medicinskih

znanosti, koriste društvene mreže za komunikaciju o zdravstvenim problemima. Društvene se mreže koriste i za obrazovanje, promicanje zdravlja te u mnogim slučajevima smanjuju stigmatu o nekim bolestima i stanjima (7).

Korisnike digitalnih tehnologija i društvenih mreža može se podijeliti na *digitalne urođenike i digitalne imigrante*. *Digitalni imigranti* su korisnici koji nisu odrastali uz društvene mreže i internet nego su se kasnije u životu prilagodili upotrebi digitalnih tehnologija. U njih se ubrajaju generacije rođene prije 1985. godine. S druge strane, *digitalni urođenici* su odrastali uz digitalnu tehnologiju te su im društvene mreže i internet bili dostupni tijekom cijelog života. Digitalni urođenici su generacije rođene nakon 1985. godine. Ova digitalna evolucija razlog je povećane upotrebe društvenih mreža u svim segmentima pa tako i u edukacijskim (4).

Na društvenim je mrežama moguće pronaći mnogo dezinformacija ili netočnog tumačenja pojedinih informacija, no, s druge strane, može se pronaći i vrlo kvalitetnog sadržaja koji može pomoći u edukaciji studenata (6). Postoje i određeni rizici u korištenju društvenih mreža u profesijama sestriinstva i primaljstva, koji čak mogu dovesti i do gubitka licence uslijed nezakonitog ili neprofesionalnog ponašanja na društvenim mrežama. U to se ubraja dijeljenje povjerljivih informacija o pacijentima, objavljivanje fotografija pacijenata bez njihovog dopuštenja, pisanje neprikladnih komentara o pacijentima, maltretiranje, zastrašivanje ili iskorištavanje ljudi, izgradnja ili ostvarivanje odnosa s pacijentima, krađa osobnih podataka ili korištenje tuđeg identiteta, poticanje nasilja ili samoozljeđivanja, poticanje mržnje ili diskriminacije (8).

Istraživanje iz 2016. godine pokazalo je da su studenti svjesni rizika koje nosi korištenje društvenih mreža. Studenti teže ka grupama na društvenim mrežama poput Messenger, Telegram ili Snapchat zbog osjećaja sigurnosti. No, s druge strane, studenti su izloženiji i potencijalno neprikladnom sadržaju. S obzirom na to Kenny i Johnson sugeriraju provedbu obuke kako bi se studentima pomoglo u upravljanju tim rizicima (9).

Upotreba društvenih mreža ključna je za sve studente zdravstvenih znanosti, pa tako i studente primaljstva i sestriinstva.

Ovim radom namjerava se odvojiti prednosti i nedostatke korištenja društvenih mreža, onako kako ih vide studenti primaljstva i sestriinstva Fakulteta zdravstvenih studija.

1.1. Društvene mreže

1.1.1. Povijest društvenih mreža

Posljednjeg su desetljeća društvene mreže sastavni dio života milijuna ljudi koji pripadaju različitim kontekstima i socioekonomskim razinama društva.

Kapacitet društvene mreže za komunikaciju i povezivanje ljudi rezultirao je velikim brojem korisnika koji ih koriste s različitim ciljevima – od stvaranja poduzeća do komunikacije s prijateljima i članovima obitelji.

Društvene su mreže novi način na koji se ljudi povezuju i komuniciraju. Jednu od najranijih definicija društvenih mreža dali su Andreas Kaplan i Michael Haenlein koji su društvene medije definirali kao „skupinu internetskih aplikacija koje se grade na ideološkim i tehnološkim temeljima Weba 2.0 i koje omogućuju stvaranje i razmjena sadržaja koji stvaraju korisnici”. Web 2.0 je pojam koji se koristi za opisivanje novog načina na koji su korisnici počeli koristiti mreže, stvarajući tako sadržaje koje korisnici kontinuirano mijenjaju na temelju suradnje. Iz tog se razloga se može zaključiti da je Web 2.0 društvena tvorevina koja potiče kolektivnu inteligenciju i koja nadilazi jednosmjernu komunikaciju Weba 1.0 (10).

Prve društvene mreže počele su s radom početkom 1990-ih. Prva društvena mreža bila je Six Degrees koja je započela s radom 1997. godine. No, najpopularnije su se pojavile početkom 2000.-ih godina. MySpace i LinkedIn pojavili su se 2003. godine, dok se YouTube prvi put pojavio 2005. godine. Godinu dana kasnije, 2006. godine, osnovani su Twitter i Facebook, a Instagram je predstavljen 2010. godine. Trenutačno ima 3,8 milijardi aktivnih korisnika društvenih mreža, s udjelom od 49% u svjetskoj populaciji i s godišnjim rastom od 9,2%. Najzastupljenija društvena mreža je Facebook s 2,9 milijardi korisnika; zatim YouTube s 2 milijarde korisnika, a slijedi ga Instagram s 928,5 milijuna i Twitter s 339,6 milijuna korisnika (11).

1.2. Društvene mreže i mladi

Društvene mreže opisuju se kao skup različitih aplikacija i platformi za koje je karakterističan dvosmjernan oblik internetskih interakcija.

Društvena mreža je vrsta internetske usluge koja se najčešće javlja u obliku platforme, prozora ili web-stranice. To je internetski prostor koji služi za međusobno povezivanje korisnika. Koncept društvene mreže su strukture koje predstavljaju skupinu pojedinaca koji su međusobno povezani. Društvene mreže se primjenjuju u područjima društvenih, prirodnih te tehničkih znanosti (12).

Izraz „društveno umrežavanje“ odnosi se na korištenje internetskih društvenih mreža za održavanje veze s prijateljima, obitelji, kolegama, kupcima ili klijentima. Društveno umrežavanje je moguće putem stranica kao što su Facebook, Twitter, LinkedIn i Instagram, a također je značajna baza za trgovce koji putem društvenih mreža mogu angažirati kupce.

Članovi obitelji koji žive međusobno udaljeni mogu ostati povezani putem osobnih društvenih mreža poput Facebooka. Mogu dijeliti fotografije i novosti o stvarima koje im se događaju u životu. Društvene mreže također omogućavaju povezivanje s pojedincima koji dijele iste interese. Osobe sličnih interesa mogu se pronaći putem grupa, popisa i korištenjem ključnih riječi (13).

Marketinški stručnjaci obično koriste društveno umrežavanje kako bi povećali prepoznatljivost brenda i potaknuli privrženost brendu. Budući da tvrtku čini pristupačnijom novim kupcima i prepoznatljivom za postojeće, marketing na društvenim mrežama pomaže u promicanju brenda.

Društvene su mreže jedan od najvažnijih alata za komunikaciju. Njihova učinkovitost, dostupnost, cijena i mogućnost razgovora u stvarnom vremenu omogućuju im da igraju temeljnu ulogu, ne samo kao sredstva komunikacije, već i kao instrumenti koji utječu na političko, gospodarsko, društveno i obrazovno odlučivanje na globalnoj razini.

Društvene mreže su postale ulazna luka za dio stanovništva koji je bio „digitalno isključen“, npr. u zemljama u razvoju ili za marginalizirane društvene skupine. Činjenica da je korištenje interneta postalo tako sveprisutno ne znači da je društvena nejednakost nestala ili da nije ostavila traga i u digitalnom svijetu. Digitalnu bi nejednakost trebalo istražiti u svijetu društvenih mreža jer su sve vrste aktivnosti koje se organiziraju te mogućnosti koje postoje potencijalno izvor nejednakosti (13).

Internet je u mnogome olakšao život mladima i omogućio im je brojne prednosti, poput lakšeg komuniciranja s prijateljima. Adolescenti i mladi danas provode nebrojene sate na društvenim mrežama što ima pozitivnu ulogu u istraživanju njihova identiteta. Adolescenti su društvena skupina koja je izrazito ovisna o društvenim mrežama budući da gotovo svi adolescenti između 11 i 19 godina koriste društvene mreže. Društvene mreže pozitivno utječu na njihovo samoizražavanje i prijateljstva s vršnjacima.

Iako su adolescenti odrasli uz internet koji pozitivno utječe na njihov identitet i odnose, Davis ističe da adolescenti još uvijek zahtijevaju podršku za odnose licem u lice kako bi napredovali. Važni modeli u oblikovanju identiteta jesu roditelji i prijatelji koji usmjeravaju adolescente. Razvoj društvenih mreža promijenio je kontekst društva i razvoja identiteta adolescenata. Ovisno o načinu upotrebe društvenih mreža, one mogu pozitivno ili negativno utjecati na njihove odnose (14).

1.1.2. Interakcija studenata putem društvenih mreža

Kad je riječ o interakciji i stvaranju znanja, društvene mreže olakšavaju novi eko-sustav u kojem korisnici ne samo da se koriste informacijama, već ih i sami stvaraju. Društvene mreže igraju ključnu ulogu u okruženjima za učenje kao ključni komunikacijski kanal i izvor socijalne podrške (13).

Pristup internetu i društvenim mrežama učinio je kreiranje sadržaja mnogo pristupačnijim zadatkom olakšavajući dolazak nove generacije novinara, kritičara i umjetnika koji su sami objavili svoje radove nauštrb domene masovnih medija koji, iako nastavljaju postojati, više ne uživaju status jedinih pružatelja informacija.

Samoobjavlivanje ne uključuje samo tekst (kao blog), već i glazbu, fotografije, video zapise, knjige, pamflete i druge proizvode koji se mogu stvoriti uz malo ili ništa financijskih resursa i distribuirati putem interneta globalnoj publici.

Postoji jaka veza između demografskih varijabli i stvaranja sadržaja, tj. dob je jedan od glavnih čimbenika jer su mladi ljudi skloniji u stvaranju više sadržaja od starijih osoba (13).

Sadašnja generacija djece i adolescenata digitalni su „stručnjaci“ jer su u svom odgoju izloženi tehnološkim alatima. Većina mladih ima pristup stolnom ili prijenosnom računalu, kao i igraćoj konzoli i pametnom telefonu.

Mladi ljudi koji navode da su usamljeni mogu se osjećati manje usamljenima i manje sramežljivima dok razgovaraju na internetu.

Mladi koji su stigmatizirani mogu koristiti društvene mreže za podršku. Internetska komunikacija može imati pozitivan, neizravan učinak na to kako se mlada osoba definira (15). Sve nove smjernice ili predložene intervencije moraju biti usklađene s potrebama mladih ljudi i načinima na koje koriste društvene medije.

1.2. Prednosti i nedostaci društvenih mreža

Iako društveni mediji pružaju mnoge prednosti, kao što su prilike za kreativnim izražavanjem i učenjem te za povezivanjem s drugima, društveni mediji također mogu imati negativan utjecaj.

Društvene mreže poput Instagrama, Facebooka i Twittera postale su sastavni dio života ljudi svih uzrasta, posebice mladih. Što se tiče samo Facebooka, on mjeri porast od 11% svakodnevno u svijetu. No, ukoliko korisnik previše vremena provodi na društvenim mrežama može doći do ovisnosti, a sve veća upotreba društvenih mreža dovela je do porasta i internetskog nasilja uz ovisnost. U istraživanju koje su proveli Cimke i Cerit navodi se da su studentice češće ovisne o društvenim mrežama i puno više vremena provode na istima, a s druge strane studenti su podložni počinjenju internetskog nasilja ili su najčešće žrtve internetskog nasilja. U njihovom istraživanju također navode da studenti koji su svoju osobnost opisali djelomično ili potpuno agresivnom imaju veću razinu ovisnosti o društvenim mrežama (16).

Studenti su putem društvenih mreža povezaniiji nego ikada prije, posebno u vremenima pandemije Covid-19, kada su fizički udaljeni od obitelji, prijatelja i vršnjaka. Imati društvenu mrežu, posebno u ovim vremenima socijalnog distanciranja, nevjerojatno je važno i pokazalo se da ima pozitivan učinak na mentalno zdravlje i dobrobit. Ono omogućuje studentima da se povežu s vršnjacima, razbijajući ograničenja udaljenosti i vremena. Ovo može biti osobito važno za mlade pripadnike manjina, koji mogu imati poteškoća u pronalaženju sebi sličnih.

Postoji mnogo različitih teorija o ovisnosti o internetu i društvenim mrežama. Najvažnije teorije uključuju teoriju dinamičke psihologije i teoriju socijalne kontrole.

Prema teoriji dinamičke psihologije, korijeni ovisnosti o društvenim mrežama nalaze se u psihološkim šokovima ili emocionalnim nedostacima u djetinjstvu, osobinama ličnosti i psihosocijalnom statusu. Prema teoriji socijalne kontrole, budući da ovisnost ovisi o dobi, spolu, ekonomskom statusu i nacionalnosti, određene vrste ovisnosti vjerojatnije će se naći u određenim skupinama društva (13).

Kao vrsta ovisnosti koja je povezana s društvenim mrežama sve učestalija je pojava straha od propuštanja – *fear of missing out* (FoMO). FoMO povezan s društvenim mrežama odnosi se na strah da se internetske interakcije i objave drugih ne vide i da se na njih ne stigne pravovremeno reagirati. FoMO je glavna vrsta problematične ovisnosti o društvenim mrežama nastala kao posljedica negativnih osjećaja kao što su depresija, tjeskoba, nedostatak sna te

emocionalna nestabilnost. Uloga društvenih mreža u razvijanju problematičnih ovisnosti i dalje je premalo istražena tema. Društvene mreže mogu igrati ulogu u izazivanju FoMO-a, ali mogu biti i izvori preventivnih mjera za smanjivanje ili sprječavanje straha od propuštanja. Preventivne mjere moraju biti interdisciplinarne, odnosno socio-tehničke što uključuje suradnju članova tima koji su tehnološki stručnjaci i psiholozi (17).

Cyberbulling ili internetsko zlostavljanje je pojava gdje osoba ili grupa ljudi putem interneta i društvenih mreža zlostavlja pojedinca koji se ne može braniti. To je vrsta nasilja koja je sve zastupljenija među današnjim generacijama mladih ljudi. Internetsko zlostavljanje izvor je velike zabrinutosti jer može uzrokovati dugotrajne posljedice. Najčešće su to depresija i anksioznost no može biti ugroženo i fizičko zdravlje. Jedan od najvećih problema kod internetskog zlostavljanja jest taj što osoba koja je zlostavljač nije ograničena vremenom i prostorom kao što je kod uobičajenog zlostavljanja koje se najčešće događa u školi ili oko škole. Rasprostranjenost društvenih mreža omogućuje zlostavljačima zlostavljanje putem slika, video zapisa i poruka (18).

Među potencijalne opasnosti koje društvene mreže mogu izazvati ubraja se i *sexting*. *Sexting* ili dijeljenje seksualnih poruka i slika putem interneta u posljednje je vrijeme sve popularnije među mladima. Navodi se kao rizično ponašanje jer može dovesti do viktimizacije i internetskog zlostavljanja. Mladi ovdje predstavljaju rizičnu skupinu zbog učestalog korištenja društvenih mreža te manjka samokontrole, sve veće seksualne znatiželje i velike podložnosti pritisku vršnjaka. Istraživanja su pokazala da je *sexting* povezan s mentalnim zdravljem mladih i može dovesti do depresije i u najgorem slučaju suicidalnih misli. Osim toga povezan je s negativnim pojavama kao što su dijeljenje intimnih sadržaja bez pristanka, legalnim implikacijama takvih radnji, *cyberbullingom*, nasiljem povezanim s online vezama te osvetničkom pornografijom.

Obzirom na potencijalne opasnosti koje društvene mreže kriju, nužne su edukacije i preventivne kampanje usmjerene na obrazovne ustanove, roditelje i zdravstvene djelatnike, a koje bi za cilj imale odgovorno i sigurno korištenje društvenih mreža (19).

1.4. Društvene mreže i mladi tijekom pandemije Covid – 19

Koronavirus Coronavirus SARS-CoV-2 je uzročnik bolesti koja se zove COVID-19. Prvi puta se pojavio u Wuhanu u Kini krajem 2019.godine, a već do ožujka 2020.godine stanje postaje ozbiljnije te Svjetska zdravstvena organizacija proglašava stanje pandemije.

Pandemija se vrlo brzo i silovito razvila te je postala gotovo nepodnošljiv teret na zdravstveni sustav. Preopterećenost zdravstvenog sustava i iscrpljivanje svih raspoloživih materijalnih resursa doveli su do velikih ekonomskih gubitaka.

Prijenos bolesti odvija se kapljičnim putem dok je vrijeme inkubacije 6 do 7 dana, stoga je na početku pandemije proglašeno zatvaranje (*lockdown*) kao bi se pokušalo zaustaviti stihijsko širenje virusa (20).

Pandemija Covid-19 utjecala je na mnoge živote mladih jer je došlo do zatvaranja kada su ljudi bili primorani na samoizolaciju u svojim domovima. To je značajno utjecalo na porast popularnosti društvenih mreža. S druge strane zatvaranje je imalo ozbiljne posljedice na mentalno zdravlje. Zatvaranjem škola i fakulteta učenici i studenti morali su se prilagoditi učenju putem interneta. Sve je to dovelo do promjene u svakodnevnoj rutini, mladi su manje vremena provodili u otvorenom prostoru i s vršnjacima što je dovelo do psihičkih poteškoća u obliku depresije, anksioznosti i manjka sna (21).

Pogoršanje mentalnog zdravlja za vrijeme pandemije Covid-19 predstavlja velik javnozdravstveni problem. S obzirom na veliku ulogu društvenih mreža u životima mladih, razumijevanje učinka društvenih mreža na njihovo mentalno zdravlje je od iznimne važnosti. Uz postojanja raznih ograničenja i socijalnog distanciranja mladi su sve više vremena počeli provoditi na internetu, stoga se ovisnost o društvenim mrežama pogoršala tijekom pandemije. Zbog toga rizici za mentalno zdravlje ne proizlaze samo iz pandemije i izolacije nego i zbog pretjerane ovisnosti o društvenim mrežama. Mladi koji imaju bolji odnos s roditeljima i više su religiozni imaju značajno manje problema s mentalnim zdravljem. Sujarwoto i suradnici ističu da profesori i političari moraju više pozornosti posvetiti mentalnom zdravlju mladih i ovisnosti o društvenim mrežama (22).

Tijekom karantene ili samoizolacije mladi su koristili društvene mreže kako bi samoregulirali osjećaje. Korištenje društvenih mreža pomagalo im je da se bolje osjećaju te da smanjuju negativne osjećaje upravo zbog toga što su mogli na taj način komunicirati s

vršnjacima. Adolescente su sretnijima činili fizički odnosi, odnosno druženja licem u lice, te su fizički odnosi imali pozitivniji utjecaj na mentalno zdravlje adolescenata nego komunikacija putem društvenih mreža i samim time su ih društvene mreže činile manje sretnima. No humor na društvenim mrežama i dostupnost informacija predstavljali su umirujući faktor tijekom pandemije (23).

1.5. Upotreba društvenih mreža u prenošenju zdravstvenih informacija

Društvene mreže mogu poslužiti kao način prenošenja zdravstvenih informacija široj javnosti, posebice u vrijeme velikih zdravstvenih kriza kao što je to Covid-19 pandemija. Pri tome se zdravstveni djelatnici mogu služiti različitim platformama društvenih mreža ovisno o aktivnosti koju žele provesti, kao i ciljnoj populaciji koju žele doseći.

Facebook se smatra jednom od najvećih društvenih mreža s 2,5 milijardi aktivnih korisnika na mjesečnoj bazi. Na njemu postoji mogućnost kreiranja raznih grupa te se u njih mogu uključiti zdravstveni djelatnici u potrazi za informacijama. Zdravstveni djelatnici važne i hitne stvari i dalje obavljaju putem elektroničke pošte no Facebook može biti vrijedan alat koji im omogućuje konstruktivne rasprave sa kolegama. Regulatorna tijela zdravstvenih organizacija i udruženja mogu iskoristiti Facebook kao platformu za generalne rasprave u kojima se neće otkrivati povjerljivi i osjetljivi podaci. Također, kao što zdravstveni djelatnici koriste različite adrese elektroničke pošte za profesionalne i privatne aktivnosti, poželjno je na taj način razdvojiti i profile na društvenim mrežama te kreirati poseban profil koji bi koristili u profesionalne svrhe.

S druge strane Instagram je društvena mreža koja je orijentirana na vizualni sadržaj te na njemu postoji mnogo takozvanih *influencera* odnosno ljudi koji koriste društvene mreže kako bi vršili utjecaj na druge ljude na način da ih potiču na kupovinu stvari koje oni preporučuju ili promoviraju određena ponašanja. Influenceri mogu biti i zdravstveni djelatnici koji u tom slučaju mogu prenositi informacije o zdravlju i prevenciji. Obzirom da brojna udruženja zdravstvenih djelatnika kao i ustanove gdje rade imaju stroga pravila i smjernice o upotrebi društvenih mreža, zdravstveni djelatnici koji ih se pridržavaju morali bi preuzeti odgovornost za takav sadržaj i dijeliti samo pouzdane informacije. Takve inicijative širenja informacija imaju brojne dobrobiti jer se na taj način smanjuje mogućnost širenja lažnih vijesti, a povećava se mogućnost dopiranja pouzdanih informacija do ciljane skupine ljudi.

Nadalje, društvena mreža Tiktok izašla je 2017. godine na svjetsko tržište. Ova platforma društvene mreže sastoji se od kratkih video uradaka popraćenih glazbom te je orijentirana na mlađe dobne skupine. Trenutno ima više od milijardu korisnika i koristan je alat za promicanje zdravstvenih uputa i medicinskih savjeta te predstavlja snažan resurs za zdravstveno prosvjeđivanje mladih. Posebno je bio koristan u vrijeme pandemije kada je pjesma iz Vijetnama bila najpopularnija, a davala je savjet kako se ponašati „Ne diraj svoje lice. Peri ruke. Kada pozdravljaš svoga prijatelja učini namaste.“ (24).

YouTube je najpopularnija društvena mreža za razmjenu video uradaka koja ima preko 2 milijarde pregleda svakodnevno. To je platforma koja može poslužiti kao odličan izvor informacija o zdravlju. Na YouTube-u postoje razni video uradci koji objašnjavaju nastanak, prepoznavanje i liječenje raznih bolesti i stanja. Osim kao sredstvo za edukaciju pacijenata ali i zdravstvenih djelatnika, na YouTube-u korisnici mogu imati međusobnu komunikaciju te se mogu socijalizirati odnosno društveno povezivati. Takve interakcije između korisnika mogu imati utjecaj na zdravstveno ponašanje i odluke koje pojedinci donose o svom zdravlju. Međutim zdravstveni djelatnici i vladine organizacije izrazili su zabrinutost zbog istinitosti i pravovaljanosti informacija koje se prenose putem YouTube platforme. Madathil i suradnici ističu da postoji vrlo mala razlika u pregledima videa koji imaju lažne informacije u odnosu na one koji imaju točne informacije. Identificirali su neke od opasnosti kod upotrebe YouTube-a u donošenju zdravstvenih odluka. Putem YouTube-a se mogu promovirati neznanstveni i neodobreni terapijski postupci te se na njemu vrlo često mogu pronaći kontradiktorni podaci odnosno smjernice. Također veliku opasnost predstavlja utjecaj YouTube-a na oblikovanje stavova pacijenata o kontroverznim temama poput cijepljenja. Stoga Madathil i suradnici ističu kako je nužno provesti još istraživanja na temu kako olakšati korisnicima da pronađu što točnije informacije (25).

1.6. Društvene mreže i zdravstveni djelatnici

Razvoj društvenih mreža i novih digitalnih platformi pružio je priliku za povećavanje dostupnosti i komunikacije između zdravstvenih djelatnika međusobno te s pacijentima i javnosti. Profesionalno korištenje društvenih mreža od strane zdravstvenih djelatnika ima mnoge prednosti koje uključuju razmjenjivanje savjeta i informacija sa kolegama na forumima ili drugim društvenim mrežama, pristup raznim istraživanjima i povoljnim *webinarima* te stručno usavršavanje (26). No osim prednosti postoje i brojni nedostaci odnosno opasnosti koje se kriju u brisanju osobnih i profesionalnih granica na društvenim mrežama.

Nedostaci društvenih mreža koji mogu ozbiljno narušiti profesionalnost zdravstvenih djelatnika uključuju narušavanje profesionalnog ugleda pružanjem neprovjerenih i neadekvatnih informacija što doprinosi razvoju nepovjerenja u određenu profesiju, kršenje povjerljivosti između pružatelja skrbi i pacijenta i narušavanje pacijentove privatnosti, prelazak granice između profesionalnog i privatnog života kroz povezivanje i interakciju s pacijentima na društvenim mrežama te dokumentiranje neprofesionalnog ponašanja zdravstvenih djelatnika i disciplinarne posljedice koje mogu slijediti (27).

Kako bi se opasnosti korištenja društvenih mreža svele na minimum, mnoge profesionalne organizacije i udruženja zdravstvenih djelatnika donijela su smjernice za odgovornu i sigurnu upotrebu društvenih mreža.

Smjernice za korištenje društvenih mreža izdane od strane međunarodnog udruženja regulatornih organizacija u sestinstvu - *International Nurse Regulator Collaborative* (INRC) upućuju medicinske sestre da razviju digitalne kompetencije te upoznaju prednosti i rizike društvenih mreža. Njima potiču medicinske sestre da koriste istu razinu profesionalnosti na društvenim mrežama kao što to čine i u interakciji licem u lice te da razdvoje privatni i profesionalni život upotrebom različitih računa odnosno profila za osobnu i profesionalnu upotrebu. Također INRC naglašava potrebu za održavanjem povjerljivosti, odnosno zabranjuju objavljivanje fotografija ili informacija o pacijentima te upućuju medicinske sestre da prijave takva kršenja od strane kolega. Upućuju ih da zadrže profesionalne granice u online interakciji s klijentima odnosno pacijentima te da ne prihvaćaju zahtjeve za prijateljstvom od klijenata na svojim društvenim mrežama kao i da s oprezom navode svoju profesiju online obzirom da bi to moglo dovesti do razvijanja odnosa sa potencijalnim klijentima/pacijentima. Nadalje, smjernice INRC-a preporučaju medicinskim sestrama da štite osobni i profesionalni integritet i ne koriste društvene mreže za rješavanje poslovnih problema (28).

I brojna primaljska profesionalna udruženja poput Vijeća za medicinske sestre i primalje (*Nursing & Midwifery Council*), Udruženja primalja iz Alberte (*College of Midwives of Alberta*), Odbora za sestrinstvo i primaljstvo Irske (*Nursing and Midwifery Board of Ireland*) kao i mnoge druge primaljske organizacije diljem svijeta također su izdala smjernice za upotrebu društvenih mreža od strane primalja. U njihovim smjernicama se naglašava činjenica da je primaljama klijent također i novorođenče, a ne samo njegova majka, stoga se i na njega odnose zahtjevi za očuvanjem privatnosti i povjerljivosti. Naglašavaju kako bi svaka primaljska praksa trebala razviti jasne, pisane protokole za upotrebu društvenih mreža i osigurati da ih se sve primalje i ostali zaposlenici pridržavaju. Prilikom korištenja društvenim mreža navode da bi se primalje trebale upoznati s postavkama privatnosti i upotrebljavati najstrože postavke uz napomenu da niti jedne ne osiguravaju potpunu privatnost. Primalje bi prema smjernicama morale zatražiti pisanu suglasnost klijentica prije bilo kakve objave informacije ili fotografiranja za upotrebu na društvenim mrežama. Smjernice zabranjuju fotografiranje ili snimanje video-zapisa na radnom mjestu osim kada je to dio edukacije ili profesionalnog treninga odobrenog od strane poslodavca.

Također bi trebale izbjegavati percepciju uspostavljanja terapijskog odnosa na način da dijele savjete pojedincima na javnim objavama na društvenim mrežama. Održavanje profesionalizma na društvenim mrežama je osobito važno kada osoba navodi da je primalja na društvenim mrežama, stoga bi primalje trebale razmisliti prije nego koriste titulu ili navode da su primalje prilikom iznošenja nekih osobnih stavova koji bi mogli narušiti ugled i povjerenje u profesiju. I primaljske smjernice naglašavaju kako bi primalje trebale izbjegavati ostvarivanje „dvostrukih odnosa“ s klijenticama odnosno odbijati zahtjeve za prijateljstvom ili praćenjem od strane klijentica ili članova njihovih obitelji dok je klijentica pod skrbi primalja, a razmotriti smjernice o profesionalnim granicama kada se radi o klijenticama za koje više ne skrbe (8, 29, 30).

Za zdravstvene djelatnike koji su zaposleni u sustavu zdravstvene skrbi, kao i za studente zdravstvenih usmjerenja, jako je važno poznavati i držati se protokola, pravilnika i smjernica izdanih od strane poslodavca, a koje se tiču društvenih mreža, fotografiranja i upotrebe elektroničkih uređaja na radnom mjestu kako bi izbjegli neodgovornu upotrebu i ugrozili svoj profesionalni status i radno mjesto (27, 29).

Opasnosti i rizici upotrebe društvenih mreža jednaki su za studente koji se obrazuju za zdravstvene profesije kao i za zdravstvene djelatnike.

Studenti primaljstva i sestrinstva dužni su prema Direktivi 2005/36/EC obavljati kliničku nastavu koja ima oblik prakse na radu u bolničkim odjelima ili drugim zdravstvenim ustanovama. Današnje generacije studenata odrasle su uz pametne telefone i način komunikacije koji se odvija bez odgode. Postoji velika mogućnost da će se određena situacija, u obliku fotografija ili kratkih video uradaka, napustiti prostor predavanja ili kliničkih vježbi te tako narušiti privatnost pacijenta ili predavača.

Prema Direktivi studenti primaljstva moraju imati obuku pod stručnim nadzorom, koja među ostalim uključuje savjetovanje trudnica uz najmanje 100 pretporođajnih pregleda, nadzor i njegu najmanje 40 trudnica, izvođenje najmanje 40 samostalnih poroda te skrb i nadzor za žene kod kojih postoji rizik s postporođajnim razdobljem ili kod onih koje imaju probleme u pretporođajnom razdoblju.

Klinička izobrazba medicinskih sestara obuhvaća najmanje jednu polovinu minimalnog trajanja osposobljavanja odnosno minimalno 2300 sati. Tijekom kliničkom osposobljavanja studenti se u izravnom kontaktu sa zdravim ili bolesnim osobama te zajednicom uče organizirati, pružati i procjenjivati zdravstvenu njegu. Svaki student sestrinstva se ne priprema samo kako raditi u timu nego i kako preuzeti inicijativu i predvoditi tim te organizirati sveobuhvatnu skrb korisnika (31).

Kao budući zdravstveni djelatnici, studenti sestrinstva i primaljstva imaju dužnost preuzeti odgovornost za korištenje društvenih mreža na profesionalan način. Studenti moraju osim prednosti društvenih mreža razumjeti i njihove potencijale rizike kao i mogućnost posljedica u vidu akademskih ili disciplinskih mjera te utjecaja na odluke budućih poslodavaca o zapošljavanju (32).

2. CILJEVI I HIPOTEZE

Glavni cilj ovog istraživanja je ispitati navike korištenja društvenih mreža studenata primaljstva i sestrinstva Fakulteta zdravstvenih studija.

Specifični ciljevi su:

- **Cilj 1:**
Utvrđiti koju društvenu mrežu ispitanici najčešće koriste.
- **Cilj 2:**
Utvrđiti za koje potrebe ispitanici najčešće koriste društvene mreže.
- **Cilj 3:**
Utvrđiti dijele li ispitanici stručnu literaturu na društvenim mrežama.
- **Cilj 4:**

Utvrđiti koriste li studenti primaljstva i sestrinstva društvene mreže kako bi se povezali sa bivšim ili potencijalnim pacijentima (prihvaćali zahtjeve za prijateljstvo, komunicirali preko društvenih mreža, dijelili fotografije, komentirali na objave ili fotografije)?

Hipoteze rada su:

- **Hipoteza 1:**
Studenti Fakulteta zdravstvenih studija najčešće koriste Instagram platformu.
- **Hipoteza 2:**
Studenti primaljstva i sestrinstva najčešće koriste društvene mreže za međusobnu komunikaciju te komunikaciju s profesorima.
- **Hipoteza 3:**
Studenti Fakulteta zdravstvenih studija dijele stručnu literaturu na društvenim mrežama.
- **Hipoteza 4:**
Studenti primaljstva i sestrinstva ne koriste društvene mreže kako bi se povezali s bivšim ili potencijalnim pacijentima (prihvaćali zahtjeve za prijateljstvo, komunicirali preko društvenih mreža, dijelili fotografije, komentirali objave ili fotografije).

3. ISPITANICI (MATERIJALI) I METODE

3.1. Ispitanici/materijali

Istraživanje je provedeno sa studentima primaljstva i sestrinstva Fakulteta zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci. Ispitanici su studenti preddiplomskog i diplomskog studija primaljstva i sestrinstva, redovni i izvanredni. Ispitanici su osobe oba spola, dobi od 18 do 65 godina.

Uzorak je odabran prigodno. Iz istraživanja su isključeni studenti drugih studijskih smjerova Fakulteta zdravstvenih studija. Istraživanje je provedeno putem interneta, pomoću Google Obrasca (*Google Forms*) koji je poslan studentima putem e-pošte preko studentskih predstavnika. Istraživanje se provelo tijekom lipnja 2022. godine.

3.2. Postupak i instrumentarij

Podaci su prikupljeni putem upitnika koji je napravljen za potrebe ovog istraživanja u platformi Google Obrasci.

Prva četiri pitanja bila su sociodemografskog tipa i opisuju uzorak. To su dob, spol, vrsta studija te godina studija. Naredna 4 pitanja su o navikama korištenja društvenih mreža koja uključuju pitanja koje društvene mreže najčešće koriste, za koje potrebe koriste društvene mreže, povezuju li se s bivšim ili potencijalnim pacijentima preko društvenih mreža te dijele li stručnu literaturu na društvenim mrežama.

Istraživanje se odvijalo online te je svaki ispitanik individualno rješavao upitnik. Podaci su prikupljeni anonimno u svrhu izrade završnog rada na preddiplomskom studiju primaljstva Fakulteta zdravstvenih studija u Rijeci. Upitnik se ispitanicima distribuirao preko studentskih predstavnika koji su zamoljeni da podijele poveznicu na upitnik studentima putem e-pošte koja je priložena ukoliko su ispitanici imati dodatna pitanja. Ispunjavanje upitnika je trajalo oko 5 minuta. Ispitanici su mogli odustati od sudjelovanja u istraživanju.

3.3. Statistička obrada podataka

U ovom istraživanju varijable spol, radno iskustvo, studij, vrsta društvenih mreža i razlog upotrebe društvenih mreža, povezuju li se sa bivšim ili potencijalnim pacijentima preko društvenih mreža te dijele li stručnu literaturu na društvenim mrežama iskazane su na nominalnoj ljestvici. Dob i godina studija iskazana je na ordinalnoj ljestvici.

Za sve nominalne varijable deskriptivna statistika podrazumijeva prikaz frekvencija i postotaka.

Da bi se određena hipoteza smatrala točnom, potrebno je da više od 50% ispitanih odgovori sa „da“ na pitanje vezano za tu hipotezu (pitanja 6., 7., 8., i 9.).

Podaci su obrađeni programom Microsoft Excel.

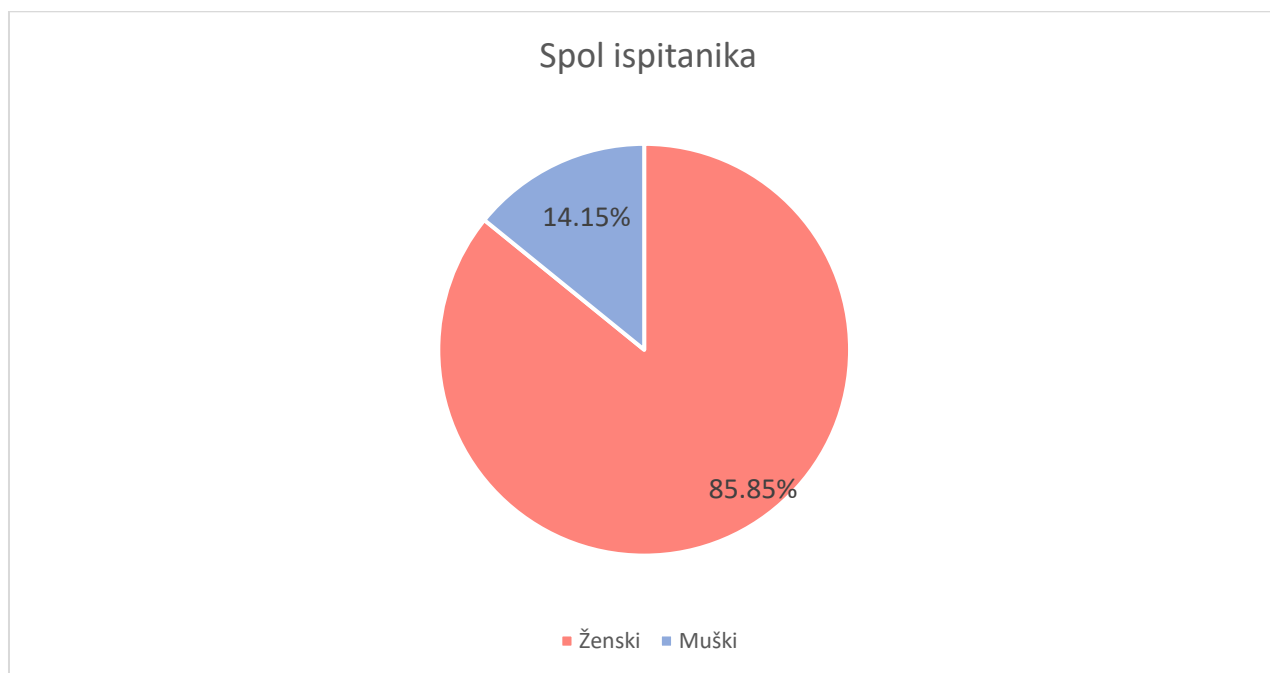
3.4. Etički aspekti istraživanja

Osobni podaci sudionika su zaštićeni tako što je ispunjavanje upitnika bilo potpuno anonimno. Prije pristupa upitniku, ispitanici su dali informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju tako što su potvrdili svoje sudjelovanje u istraživanju pritiskom na gumb „Da“. Dobiveni podaci su korišteni samo u svrhu završnog rada, te su u izvornom obliku bili dostupni samo glavnoj istraživačici. Na početku upitnika opisana je svrha istraživanja i ponuđen kontakt istraživačice. Sudjelovanje u ovom istraživanju nema potencijal izazvati štetne posljedice niti nelagodu za ispitanike što potvrđuje potpisana „Izjava za nizak rizik“ od strane mentorice.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

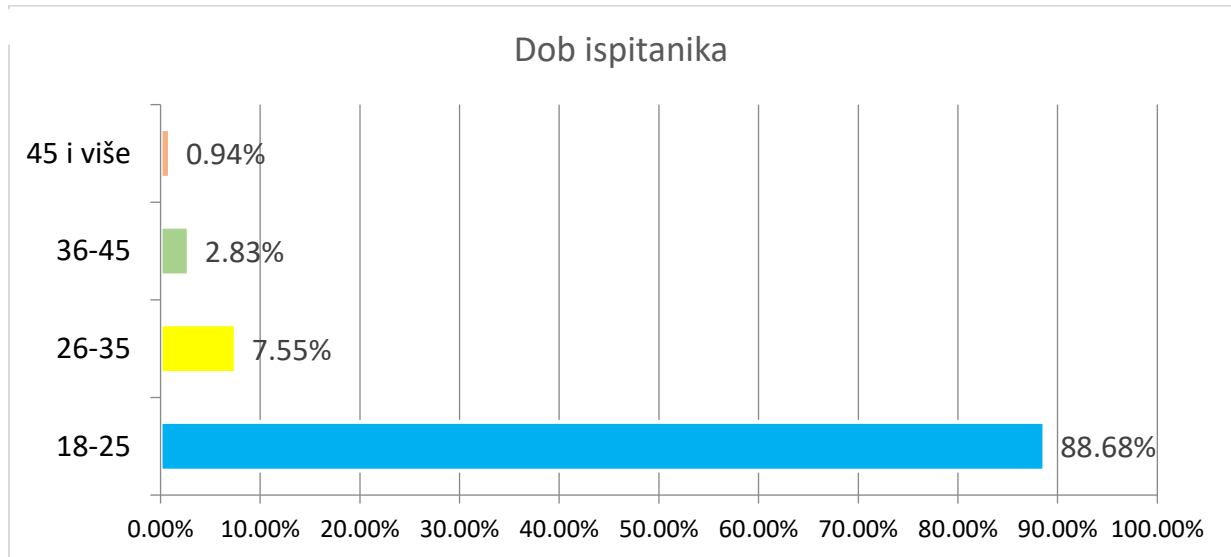
U istraživanju je sudjelovalo 106 ispitanika. Ispitanici su bili studenti preddiplomskog i diplomskog studija primaljstva i sestrinstva, redovni i izvanredni. Ispitanici su osobe oba spola, dobi od 18 do 65 godina.

Većina ispitanika bila je ženskog spola što prikazuje slika 1.

Slika 1. Spol ispitanika, N = 106

Obzirom na dob, većina ispitanika bila je u dobi od 18 do 25 godina dok je najmanje bilo ispitanika u dobnim skupinama 36-45 i 45 i više godina. Dobna struktura ispitanika prikazana je na slici 2.

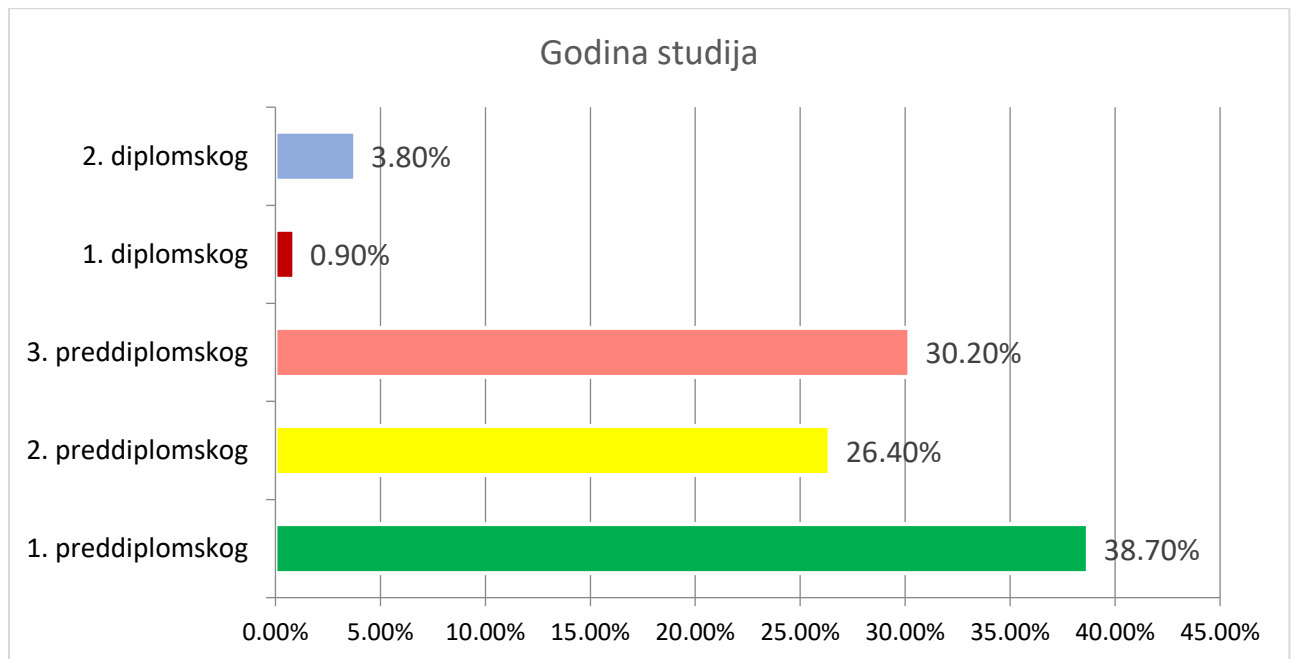
Slika 2. Dobna struktura ispitanika, N = 106

Među ispitanicima ovog istraživanja većina studenata bila je sa studija sestrinstva dok su manji dio ispitanika činili studenti primaljstva, kao što je prikazano na slici 3.

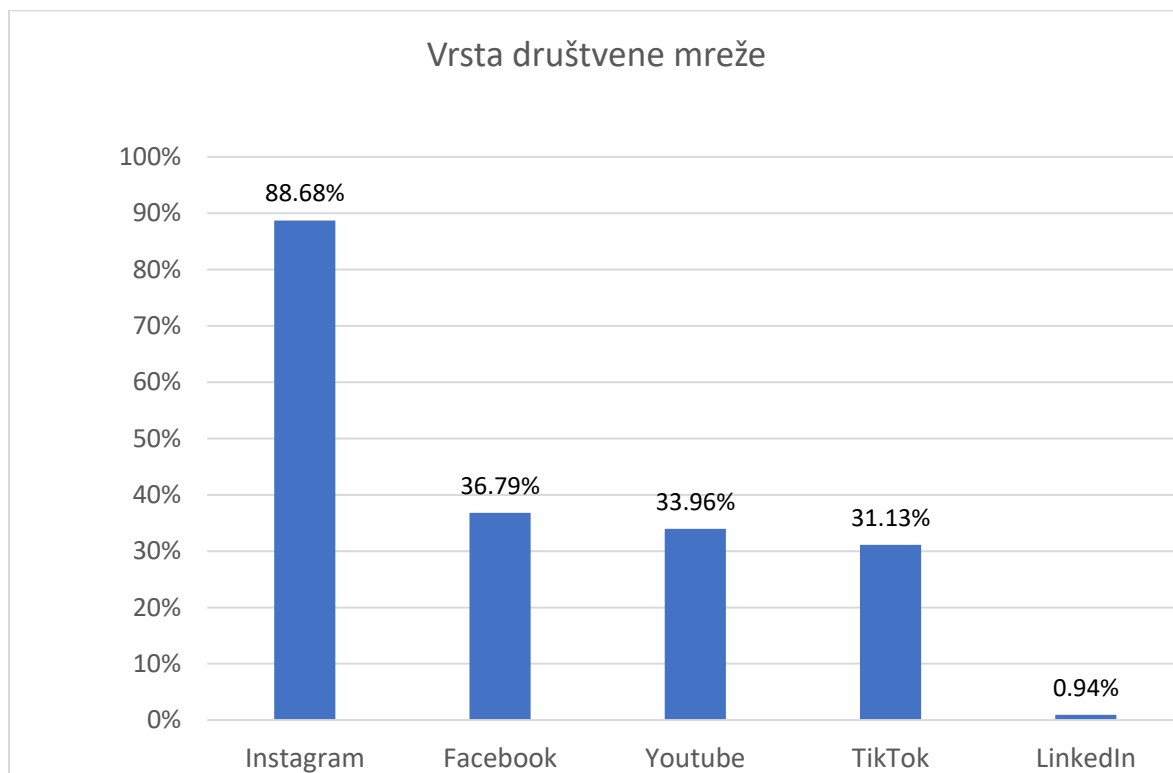
Slika 3. Vrsta studija, N = 106

Na slici 4 prikazana je godina studija koju su ispitanici pohađali. Najveći udio ispitanika bili su studenti 1. godine preddiplomskog studija, a najmanje ispitanika pohađalo je 1. godinu diplomskog studija.

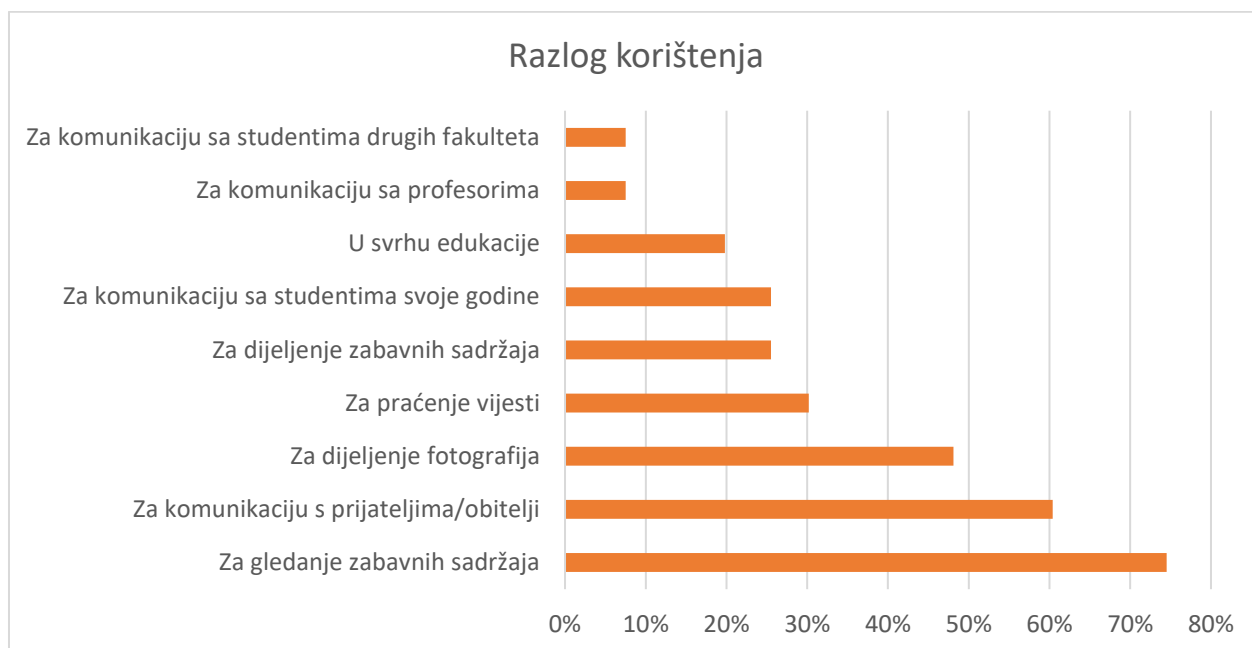
Slika 4. Godina studija ispitanika, N = 106

Rezultati ovog istraživanja pokazali su da najviše ispitanika koristi Instagram i to njih 94 (88,7%). Nadalje, druga najučestalija mreža je Facebook zatim Youtube. Najmanji broj ispitanika naveo je LinkedIn kao društvenu mrežu koju koriste. Slika 5 prikazuje najzastupljenije društvene mreže među studentima. Bilo je moguće označiti više odgovora.

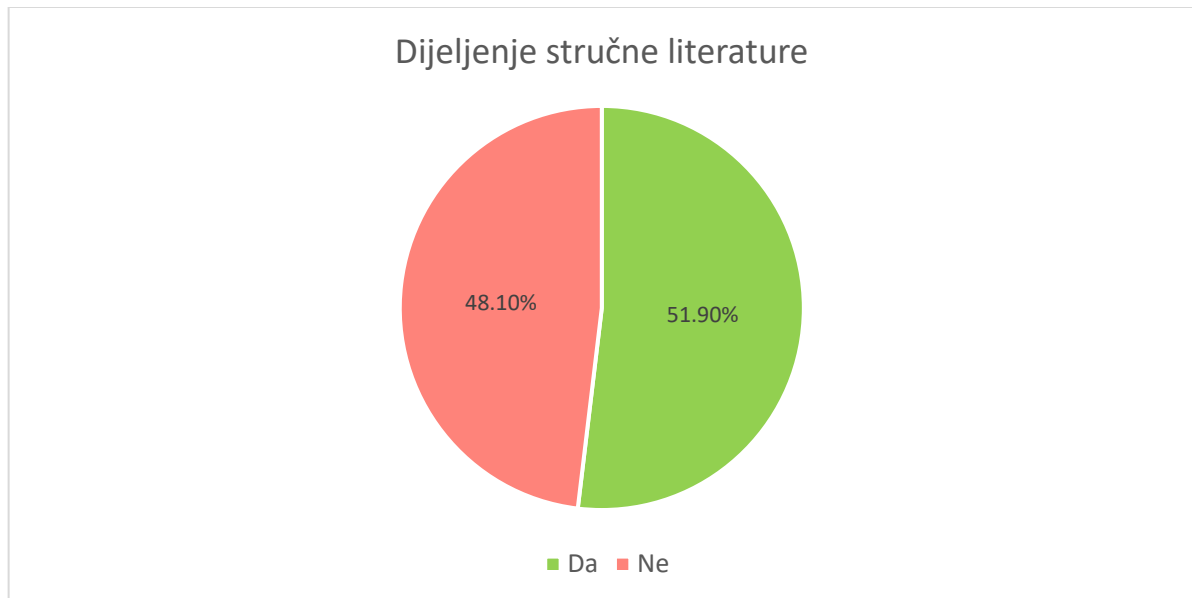
Slika 5. Prikaz korištenih društvenih mreža, N = 106

Na slici 6 prikazani su odgovori ispitanika koje su naveli kao razlog korištenja društvenih mreža. Kao razlog korištenja društvenih mreža ispitanici su naveli da koriste društvene mreže za gledanje zabavnih sadržaja, zatim za komunikaciju s prijateljima, dijeljenje fotografija. Najmanje ispitanika je navelo da koriste društvene mreže za komunikaciju s profesorima i studentima. Bilo je moguće označiti više odgovora.

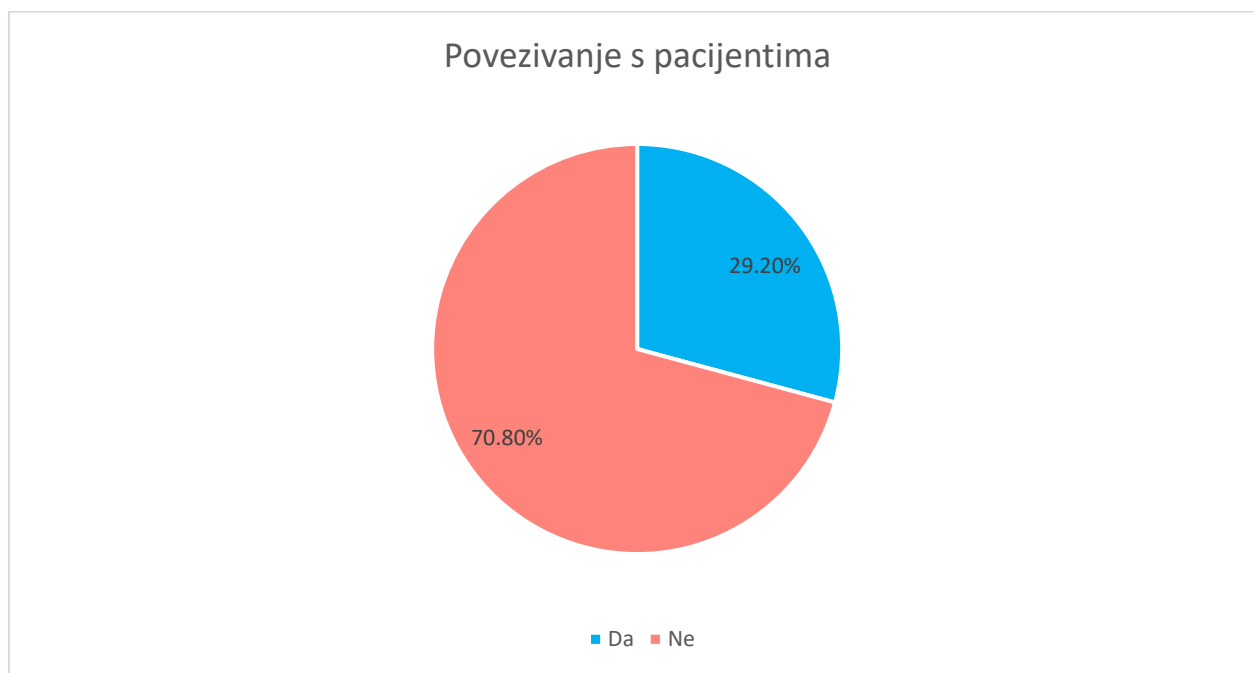
Slika 6. Razlog korištenja, N = 106

Na pitanje koriste li društvene mreže u svrhu dijeljenja stručne literature podjednak broj studenata je odgovorio „da“ i „ne“. Odgovori su prikazani na slici 7.

Slika 7. Dijeljenje stručne literature putem društvenih mreža, N = 106

Većina ispitanika navela je da se nisu povezivali sa pacijentima odnosno prihvaćali zahtjeve za prijateljstvo, komunicirali preko društvenih mreža, dijelili fotografije, komentirali objave ili fotografije putem društvenih mreža, a gotovo 30% izjavilo da su se povezivali na društvenim mrežama s pacijentima.

Slika 8. Povezivanje s pacijentima putem društvenih mreža, N = 106

5. RASPRAVA

Rezultati ovog istraživanja pokazali su da studenti od društvenih mreža najčešće koriste Instagram platformu. Taj je rezultat je u skladu s istraživanjem provedenim 2021. godine sa studentima sestrištva istog fakulteta gdje je Instagram također bio najčešće korištena društvena mreža (33). Istraživanje iz 2021. provedeno sa studentima Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku pokazalo je kako studenti najviše koriste Facebook (34). Istraživanje iz 2019. pokazalo je kako studenti u Njemačkoj, Italiji i Ujedinjenom Kraljevstvu najviše koriste YouTube, Whatsapp i Facebook (35). Društvena mreža koju su ispitanici ovog istraživanja najmanje koristili bila je LinkedIn. LinkedIn je društvena mreža koja je orijentirana na profesionalno umrežavanje i unaprjeđenje karijere čime se razlikuje od ostalih društvenih mreža koje su više usmjerene na socijalni kontekst (36). Stoga rezultati ovog istraživanja ne iznenađuju obzirom da su ispitanici u ovom istraživanju bili redoviti i izvanredni studenti Fakulteta zdravstvenih studija. Redoviti studenti nisu još stekli kvalifikaciju zdravstvenih djelatnika, dok je uvjet za upis izvanrednih studenata zaposlenost na radnom mjestu medicinske sestre odnosno primalje što je moguće objašnjenje rezultata obzirom da ispitanici nisu u procesu pronalaska posla.

Studenti su naveli da koriste društvene mreže za gledanje zabavnih sadržaja, za komunikaciju s prijateljima, za dijeljenje fotografija, za praćenje vijesti, za dijeljenje zabavnih sadržaja, za komunikaciju sa drugim studentima te za edukaciju. Najmanje ispitanika navelo je da društvene mreže koriste za komunikaciju sa profesorima. Razlog tomu može biti činjenica da neki profesori ne koriste društvene mreže ili se teže snalaze na istima. S druge strane istraživanje provedeno u Irskoj pokazalo je da ne postoji značajna razlika u vještini korištenja društvenih mreža između profesora i studenata (37). Istraživanja o upotrebi društvenih mreža pokazala su da studenti u većoj mjeri koriste društvene mreže nego nastavno osoblje fakulteta na kojima se obrazuju zdravstveni djelatnici (27). Jedno istraživanje pokazalo je kako samo 28% zaposlenika fakulteta koristi društvene mreže za rješavanje akademskih problema za razliku od 96% studenata (38). Jedan od razloga smanjenoj komunikaciji putem društvenih mreža može biti tendencija profesora ka formalnijem obliku komuniciranja, na primjer putem e-pošte.

Podjednak broj ispitanika dijeli i ne dijeli stručnu literaturu putem društvenih. Istraživanje iz 2021. godine također provedeno na Fakultetu zdravstvenih studija pokazalo je da većina studenata dijeli stručnu literaturu, odnosno izmjenjuje znanja s drugim kolegama (33). Drugo

istraživanje iz 2021. godine pokazalo je da studenti zapamte značajno više edukativnih sadržaja preko društvene mreže Facebook nego preko sustava za učenje (39). Što ukazuje na činjenicu da Facebook nudi raznovrsniji sadržaj, a sustav za učenje može biti suhoparan i dosadan.

Većina ispitanika je izjavila da se nisu povezivali s pacijentima putem društvenih mreža. No, zabrinjava podatak da je gotovo jedna trećina ispitanika izjavila da su se povezivali s bivšim ili sadašnjim pacijentima. S druge strane, istraživanje koje su proveli Zhu i suradnici pokazalo je manji postotak, odnosno 15% studenata sestrinstva navelo da prihvaća zahtjeve za prijateljstvom od pacijenata (32).

Od 2016. godine na snazi je Opća uredba o zaštiti podataka (GDPR). GDPR štiti sve osobne podatke uključujući ime, prezime, adresu pa čak i ekonomsko stanje i IP adresu (40). S obzirom na navedeno, povezivanje s pacijentima može dovesti do kršenja prava pacijenata od strane zdravstvenih djelatnika te time zdravstveni djelatnici mogu ugroziti svoj profesionalni ugled ali i odobrenje za rad kao i povrijediti radne obaveze.

Objavljeno je nekoliko izvješća u kojima su studenti prekršili profesionalni ili etički kodeks putem društvenih mreža. Neki od tih prekršaja su bili negativni komentari o pacijentima ili negativne objave na društvenim mrežama poput objavljivanja slika pacijenata bez njihovog dopuštenja. Većina studenata bili su svjesni činjenice da njihove neprofesionalne radnje na društvenim mrežama mogu imati negativan utjecaj na njihov profesionalni život, premda drugi dio studenata vjeruje da njihove radnje na društvenim mrežama ne mogu utjecati na njihov profesionalni život (41). Istraživanje provedeno 2021. godine pokazalo je da većina studenata mobitel drži u džepu za vrijeme kliničkih vježbi (33). S obzirom na to posljedica može biti fotografiranje pacijenata u trenutku kad se to studentu učini zanimljivim te objavljivanje i dijeljenje tih fotografija. Uvođenje edukacije o pravilnom korištenju društvenih mreža za studente zdravstvenih studija bilo bi poželjno za rješavanje ovog problema.

Vukušić Rukavina i suradnici također su istaknuli kako je jedna od prepreka društvenih mreža nedostatak smjernica o tome kako bi se zdravstveni djelatnici i studenti trebali ponašati na društvenim mrežama. Istraživanje provedeno sa studentima sestrinstva u Južnoj Africi pokazalo je da svatko od njih ima drugačiju percepciju odgovorne uporabe društvenih mreža.

S druge strane postoje i razne ustanove koje imaju svoje smjernice, međutim zdravstveni djelatnici su izjavili da ili se ne slažu sa smjernicama ili ne znaju ni za njihovo postojanje. Zanemarivanje smjernica može dovesti do nepoštivanja osobnih i poslovnih granica. Također, sve što se objavi na društvenim mrežama ostaje trajno. S obzirom na to studenti su zabrinuti o

izgledu njihovih profila na društvenim mrežama stoga većina uređuje svoj profil prije odlaska na intervju za posao zbog mogućnosti da će poslodavac pregledavati njihove profile i to uzeti u obzir pri zapošljavanju (27). U drugom istraživanju 46% studenata priznalo je da ne žele da im poslodavci ili profesori pregledavaju društvene mreže, dok s druge strane 40% poslodavaca izjavilo je da posjećuju profile potencijalnih zaposlenika (42).

6. ZAKLJUČAK

Studenti su jedni od najvažnijih i najmnogobrojnijih korisnika virtualnog svijeta i društvenih mreža. Pretjerano korištenje društvenih mreža ima pozitivne i negativne akademske, socijalne i zdravstvene posljedice za studente.

Posljednjih godina u svijetu su se dogodile značajne promjene u kvantitativnom i kvalitativnom širenju interneta, društvenih mreža i broja ljudi koji ih koriste. Društvene mreže uključuju web stranice i aplikacije koje korisnicima omogućuju dijeljenje sadržaja, ideja, mišljenja, uvjerenja, osjećaja te osobnih, društvenih i obrazovnih iskustava.

Rezultati istraživanja sa studentima sestrinstva i primaljstva pokazali su da studenti društvene mreže i internet koriste iz različitih razloga no najučestaliji je bio dijeljenje zabavnog sadržaja.

Analizom rezultata ovog istraživanja potvrđene su sljedeće hipoteze:

- Hipoteza 1: Studenti Fakulteta zdravstvenih studija najčešće koriste Instagram platformu.
- Hipoteza 2: Studenti primaljstva i sestrinstva najčešće koriste društvene mreže za međusobnu komunikaciju te komunikaciju sa profesorima
- Hipoteza 3: Studenti Fakulteta zdravstvenih studija dijele stručnu literaturu na društvenim mrežama.

Prilikom istraživanja nije potvrđena sljedeća hipoteza:

- Hipoteza 4: Studenti primaljstva i sestrinstva ne koriste društvene mreže kako bi se povezali s bivšim ili potencijalnim pacijentima (prihvaćali zahtjeve za prijateljstvo, komunicirali preko društvenih mreža, dijelili fotografije, komentirali na objave ili fotografije).

Rezultati istraživanja pokazali su da studenti koriste društvene mreže za više aktivnosti i radnji, a ne samo za studiranje.

Korištenje društvenih mreža postalo je sastavni dio života mnogih studenata jer ih uvode u svijet različitih mogućnosti, posebice u smjeru studija. Međutim, ako se studenti ne snalaze u korištenju ovih mreža, bit će ovisni o njima, te će se morati suočiti s različitim posljedicama, posebice u vezi sa svojim obrazovanjem.

Na društvenim mrežama između ostalog postoje i edukativni profili o različitim segmentima kako primaljstva tako i sestinstva. Stoga bi trebalo potaknuti profesore da upute studente na takve sadržaje, odnosno pomognu im otkriti kako učiti putem društvenih mreža.

Nezaustavljiv razvoj novih tehnologija i društvene promijene koje ga slijede nameću nužnost uvođenja edukacije studenata na temu sigurnosti na društvenim mrežama i međusobnoj komunikaciji, odnosno pravilnom korištenju društvenih mreža. Ta edukacija trebala bi se uvrstiti u kurikulume zdravstvenih usmjerenja. Iako neke ustanove već imaju pravila o sigurnom korištenju društvenih mreža, gotovo je neizbježno da u skorijoj budućnosti svi sektori zaposlenja, a posebno zdravstvene ustanove, imaju stroga pravila i uređeni sustav koji nalaže kako, kada i u kojoj mjeri je dopušteno korištenje elektroničkih uređaja u privatne svrhe. Potrebno je pobuditi svijest studentima da jedna nepromišljena situacija može narušiti njihov ugled, te u krajnjem slučaju ugled cijele obrazovne i zdravstvene ustanove gdje studenti stječu teoretsko i praktično znanje.

S obzirom na važnost društvenog umrežavanja i njezin potencijalno destruktivan učinak na akademsku izvedbu studenata, slična istraživanja preporučuju se na drugim sveučilištima i u različitim poljima kako bi se utvrdile navike studenta te oblikovale smjernice koje će im pomoći odgovorno i profesionalno koristiti društvene mreže.

7. LITERATURA

1. Procter PM, Brixey JJ, Honey ML, Todhunter F. Social media and population health virtual exchange for senior nursing students: An international collaboration. *Stud Health Technol Inform.* 2016;225:975–6.
2. Terzi B, Bulut S, Kaya N. Factors affecting nursing and midwifery students' attitudes toward social media. *Nurse Educ Pract.* 2019;35:141–9.
3. Rajamohan S, Bennett E, Tedone D. The hazards and benefits of social media use in adolescents. *Nursing (London).* 2019; 49(11):52–6.
4. Cobbett J, Tran V, Humphrey K. Social media in medical education: How far have we come? *EMA - Emerg Med Australas.* 2018;30(3):420–2.
5. Likic R. Društvene mreže kao izvor medicinskih informacija: Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu 2022.
6. O'Connor S, Jolliffe S, Stanmore E, Renwick L, Booth R. Social media in nursing and midwifery education: A mixed study systematic review. *J Adv Nurs.* 2018;74(10):2273–89.
7. Moorhead SA, Hazlett DE, Harrison L, Carroll JK, Irwin A, Hoving C. A new dimension of health care: Systematic review of the uses, benefits, and limitations of social media for health communication. *J Med Internet Res.* 2013;15(4):1–17.
8. Nursing and Midwifery Council. Guidance on using social media responsibly. NMC (Internet). 2016;5,6. Dostupno na: <https://www.nmc.org.uk/globalassets/sitedocuments/nmc-publications/social-media-guidance.pdf>
9. Kenny P, Johnson IG. Social media use, attitudes, behaviours and perceptions of online professionalism amongst dental students. *Br Dent J.* 2016;221(10):651–5.
10. Bryfonski D. *The Global Impact of Social Media.* Detroit, MI: Greenhaven Press. 2012.
11. Kuss D, Griffiths M. Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. *Int J Environ Res Public Health,* 2017; 14(3), str. 311-323
12. Tuten TL, Solomon, MR. *Social Media Marketing.* Treće izdanje. Thousand Oaks: SAGE Publications Ltd. 2017.
13. Ružić D, Biloš A, Turkalj D. *E-marketing, 3. izmijenjeno i prošireno izdanje,* Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek. 2014.
14. Davis K. Young people's digital lives: The impact of interpersonal relationships and digital media use on adolescents' sense of identity. *Computers in Human Behavior.* Svezak 29, Broj 6, 2013, 2281–229314.

15. Sharabi A, Margalit M. Virtual friendships and social distress among adolescents with and without learning disabilities: The subtyping approach. *European Journal of Special Needs Education* 26, 2011; 379–394
16. Çimke S, Cerit E. Social media addiction, cyberbullying and cyber victimization of university students. *Arch Psychiatr Nurs.* 2021;35(5):499-503
17. Alutaybi A, Al-Thani D, McAlaney J, Ali R. Combating Fear of Missing Out (FoMO) on Social Media: The FoMO-R Method. *Int J Environ Res Public Health.* 2020;17(17):6128.
18. Brewer G, Kerslake J. Cyberbullying, self-esteem, empathy and loneliness. *Computers in Human Behavior* 48, 2015; 255–260
19. Gassó AM, Klettke B, Agustina JR, Montiel I. Sexting, Mental Health, and Victimization Among Adolescents: A Literature Review. *Int J Environ Res Public Health.* 2019;16(13):2364.
20. Ochani RK, Asad A, Yasmin F, Shaikh S, Khalid H, Batra S, i sur. Covid-19 pandemic: From origins to outcomes. A comprehensive review of viral pathogenesis, clinical manifestations, diagnostic evaluation, and management. *Infez Med.* 2021;29(1):20–36.
21. Chaturvedi K, Vishwakarma DK, Singh N. COVID-19 and its impact on education, social life and mental health of students: A survey. *Child Youth Serv Rev.* 2021;121:105866.
22. Sujarwoto, Saputri RAM, Yumarni T. Social Media Addiction and Mental Health Among University Students During the COVID-19 Pandemic in Indonesia [published online ahead of print, 2021 Jul 1]. *Int J Ment Health Addict.* 2021;1-15
23. Cauberghe V, Van Wesenbeeck I, De Jans S, Hudders L, Ponnet K. How Adolescents Use Social Media to Cope with Feelings of Loneliness and Anxiety During COVID-19 Lockdown. *Cyberpsychol Behav Soc Netw.* 2021;24(4):250-257.
24. Eghtesadi M, Florea A. Facebook, Instagram, Reddit and TikTok: a proposal for health authorities to integrate popular social media platforms in contingency planning amid a global pandemic outbreak. *Can J Public Health.* 2020;111(3):389-391.
25. Madathil KC, Rivera-Rodriguez AJ, Greenstein JS, Gramopadhye AK. Healthcare information on YouTube: A systematic review. *Health Informatics J.* 2015;21(3):173-194.
26. Davis K. Young people’s digital lives: The impact of interpersonal relationships and digital media use on adolescents’ sense of identity. *Computers in Human Behavior.* Svezak 29, Broj 6, 2013, 2281–229314.
27. Vukušić Rukavina T, Viskić J, Machala Poplašen L, i sur. Dangers and Benefits of Social Media on E-Professionalism of Health Care Professionals: Scoping Review. *J Med Internet Res.* 2021;23(11):e25770

28. International Nurse Regulator Collaborative. Social media use: Common expectations for Nurses. INCR (Internet). 2014. Dostupno na: <https://inrc.com/Social+Media+Use+Common+Expectations+for+Nurses.page>
29. Nursing and Midwifery Board of Ireland. Guidance to Nurses and Midwives on social media and social networking. NMBI (Internet). 2013;7. Dostupno na: <https://www.nmbi.ie/Standards-Guidance/More-Standards-Guidance/Social-Media-Social-Networking>
30. College of Midwives of Alberta. Social Media Usage Policy. CMA (Internet). 2021;6;24. Dostupno na: <https://albertamidwives.org/uploaded/web/CMA%20Social%20Media%20Policy.pdf>
31. Europski parlament i vijeće. Direktiva 2005/36EC o regulaciji profesionalnih kvalifikacija (Internet). Službeni list Europske Unije 225. 200t. Dostupno na: <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j9vvik7m1c3gyxp/vhckn7aqfiyq>
32. Zhu X, Hu H, Xiong Z, i sur. Utilization and professionalism toward social media among undergraduate nursing students. Nurs Ethics. 2021;28(2):297-310.
33. Palačić L. Utjecaj društvenih mreža na stil života studenata sestinstva Fakulteta zdravstvenih studija u Rijeci [Završni rad]. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija u Rijeci; 2021 [pristupljeno 01.09.2022.] Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:184:698860>
34. Mašić M. Društvene mreže u visokom obrazovanju [Diplomski rad]. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Odjel za fiziku; 2021 [pristupljeno 01.09.2022.] Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:160:762173>
35. Rigamonti L, Dolci A, Galetta F, Stefanelli C, Hughes M, Bartsch M, i sur. Social media and e-learning use among European exercise science students. Health Promot Int. 2020;35(3):470–7
36. Anagnostopoulos C, Parganas P. Social media in sport management education: Introducing LinkedIn. 2020.
37. Doherty DO, Loughheed J, Hannigan A, Last J, Dromey M, Tuathaigh CO, i sur. Internet skills of medical faculty and students : is there a difference ? BMC Medical Education 2019:1–9
38. Duke VJA, Anstey A, Carter S, Gosse N, Hutchens KM, Marsh JA. Social media in nurse education: utilization and e-professionalism. Nurse Educ Today. 2017;57: 8-13
39. Su YS, Lai CF. Applying Educational Data Mining to Explore Viewing Behaviors and Performance With Flipped Classrooms on the Social Media Platform Facebook. Front Psychol. 2021;12:1–8.

40. Hrvatski sabor. Zakon o provedbi Opće uredbe o zaštiti podataka (Internet). Narodne novine 42/18. 2016. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_05_42_805.html
41. Au KK. Exploring Nursing Student Use of Instagram: Selfies and Soliloquies and #becominganurse with Evolving Digital Footprints. *Western Libraries*. 2020;1–95. Dostupno na: <https://ir.lib.uwo.ca/etdhttps://ir.lib.uwo.ca/etd/7498>
42. Xinhong Z, Hui H, Zhenfang X, Taoyun Z, Lin L, Liuyi Z, Fen Y. Utilization and professionalism toward social media among undergraduate nursing students. *SAGE. Nursing Ethics*. 2020:1-4.

PRIVITCI

PRIVITAK A: Upitnik

Upitnik: Navike korištenja društvenih mreža kod studenata primaljstva i sestrinstva

1. Pristajem sudjelovati u istraživanju :

- Da
- Ne

SOCIODEMOGRAFSKI PODACI

2. Spol:

- Muški
- Ženski

3. Dob:

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 45 i više

4. Studij:

- Primaljstvo
- Sestrinstvo

5. Godina studija:

- 1. preddiplomskog
- 2. preddiplomskog
- 3. preddiplomskog
- 1. diplomskog
- 2. diplomskog

SPECIFIČNA PITANJA

6. Koje društvene mreže najčešće koristite? (moguće više odgovora)

- Instagram
- Facebook
- Youtube
- Tiktok
- LinkedIn

7. Za koje potrebe najčešće koristite društvene mreže?(moguće više odgovora)

- Za komunikaciju s prijateljima/obitelji
- Za dijeljenje fotografija
- Za gledanje zabavnih sadržaja
- Za dijeljenje zabavnih sadržaja
- Za praćenje vijesti
- Za komunikaciju sa profesorima
- Za komunikaciju sa studentima svoje godine/studija
- Za komunikaciju sa studentima drugih fakulteta (izmjena iskustava)
- U svrhu edukacije

8. Dijelite li stručnu literaturu na društvenim mrežama?

- Da
- Ne

9. Jeste li se ikada povezivali preko društvenih mreža s potencijalnim, sadašnjim ili bivšim pacijentima koje ste upoznali tijekom kliničkih vježbi (prihvaćali zahtjeve za prijateljstvo, komunicirali preko društvenih mreža, dijelili fotografije, komentirali na objave ili fotografije)?

- Da
- Ne

KRATAK ŽIVOTOPIS

Zovem se Tea Parić. Rođena sam 24. srpnja 2000. godine u Splitu. Osnovnu školu završila sam u Plaškom 2015. godine. Nakon završene osnovne škole upisala sam srednju Školu za Primalje u Zagrebu koju sam završila 2019. godine. Iste godine upisala sam Primaljstvo na Fakultetu Zdravstvenih studija Sveučilišta u Rijeci. Cijeli život se aktivno bavim sportom, te sam od 14. godine certificirani župni animator.